

Akkerbouw heeft de toekomst

Economisch en maatschappelijk duurzaam

nederlandse akkerbouw vakbond

Akkerbouw heeft de toekomst

Economisch èn maatschappelijk duurzaam

Nederlandse Akkerbouw Vakbond

Bisschop Hopmansstraat 1

4758 TB Standdaarbuiten

tel. 0168 - 32 91 30

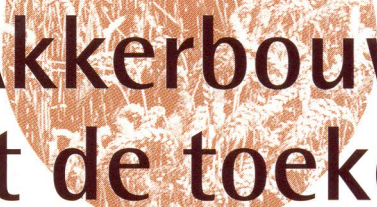
fax 0168 - 32 87 35

e-mail: nav@wxs.nl

<http://www.nav.nl>

Inhoudsopgave

De inleiding	
Akkerbouw heeft de toekomst	3
De situatie nu	
Tussen opbrengsten en kosten gaapt een groeiende kloof	4
De analyse	
Boeren in het krachtenveld van EU-beleid, handel en vrije markt	10
De omgeving van morgen	
Think global, act local	17
De keuze voor de toekomst	
Economisch èn maatschappelijk duurzaam produceren	21
Het NAV-actieplan	
En nu aan het werk!!	28

Akkerbouw heeft de toekomst

Het inkomen van de Nederlandse akkerbouwers is al jaren laag. Een enkel jaar is er een uitschieter naar boven, maar gemiddeld genomen laat het zeer te wensen over.

Daarnaast worden de akkerbouw en de akkerbouwgezinnen geconfronteerd met allerlei veranderingen. Aanpassingen van het EU-beleid, voorstellen voor globalisering van de wereldhandel, andere consumentenwensen zowel wat betreft de kwaliteit van de producten als de wijze van produceren, stijgende kosten, de opkomst van genetische modificatie en de veranderende positie van de landbouw in de samenleving, zijn voorbeelden van die veranderingen.

Zowel de lage inkomens als de veranderingen waar de sector en de individuele telers tegenaan lopen zijn voor de Nederlandse Akkerbouw Vakbond aanleiding met de leden in discussie te gaan over de toekomst. Het resultaat van de zoektocht is dit boekje met de titel 'Akkerbouw heeft de toekomst, economisch èn maatschappelijk duurzaam'. De NAV blikt hierin terug, inventariseert en analyseert de actuele situatie en de maatschappelijke context en kijkt vooruit. Wat dit laatste betreft: Akkerbouw heeft de toekomst, economisch èn maatschappelijk duurzaam.

Economisch duurzaam hand in hand met maatschappelijk duurzaam. Met deze keuze voor de toekomst wil de NAV af van het beeld van een kwakkelende sector en een bevolkingsgroep die structureel te laag wordt beloond. Met de keuze voor economisch en maatschappelijk duurzaam produceren beoogt de NAV het realiseren van kostendekkende prijzen en redelijke inkomens voor de telers, het leveren van gegarandeerd gezonde en veilige producten en het produceren op een wijze die in overeenstemming is met de wensen van de samenleving. De akkerbouw heeft de toekomst als het economisch èn maatschappelijk kan produceren en produceert.

De koers richting economisch èn maatschappelijk duurzaam produceren gaat niet vanzelf. Het NAV-actieplan achterin dit boekje fungeert als het vliegwiel voor het in gang zetten van de verandering. Het ontwikkelen van een visie op de toekomst en dat aan het papier toevertrouwen is één. De komende maanden en jaren toewerken naar die mooie toekomst is twee. De NAV stroopt de mouwen op om dat met anderen te realiseren. Met anderen. Economisch èn maatschappelijk duurzaam is alleen hand in hand met andere actoren in de samenleving te realiseren. Op basis van voortschrijdend inzicht zal het noodzakelijk zijn een en ander verder uit te werken, te concretiseren en bij te stellen. En voor nu: Akkerbouw heeft de toekomst, aan het werk!!!

Februari 2002
Nederlandse Akkerbouw Vakbond

De situatie nu

Tussen opbrengsten en kosten gaapt een groeiende kloof

Sinds de oprichting in 1993 staat de NAV voor kostendekkende (graan)prijzen en productiebeheersing. Het beleid van de nationale overheid en de EU is de afgelopen jaren anders gericht geweest. In dit hoofdstuk zijn de 'resultaten' van dit beleid voor de Nederlandse telers geanalyseerd.

Achtereenvolgens komen aan de orde: de bedrijfsresultaten, de arbeidsopbrengst per ondernemer, de saldo's per hectare, de ontwikkeling van de opbrengstprijzen en de kostenontwikkeling.

De netto bedrijfsresultaten

Het netto bedrijfsresultaat in de periode 1986/87 tot en met 1999/00 toont een bedroevend beeld. Op het jaar 1994/95 na ligt het netto bedrijfsresultaat van het gemiddelde akkerbouwbedrijf steeds onder nul. En niet zo'n klein beetje ook. In 1987/88 is het bedrijfsresultaat – € 39.000, in 1992/93 – € 46.000, in 1993/94 – € 32.000, in 1996/97 – € 32.000 en in 1999/00 – € 47.000.

Het negatieve netto bedrijfsresultaat geeft aan dat de opbrengsten in de periode 1986/87 tot en met 1999/00 voortdurend lager zijn geweest dan de kosten. Anders gezegd: de kosten waren hoger dan de opbrengsten. In de hiervoor genoemde slechte jaren zijn slechts 75 à 80% van de kosten goedgeemaakt door de opbrengsten.

In de betere jaren 1989/90, 1991/92, 1994/95,

1997/98 en 1998/99 werden respectievelijk 99%, 94%, 104%, 95% en 99% van de kosten gedekt door opbrengsten

Structureel ligt het gemiddelde bedrijfsresultaat zo'n € 20.000 tot € 25.000 onder nul. De cijfers illustreren de onbevredigende bedrijfsresultaten in de akkerbouw.

Achter de gemiddelde netto bedrijfsresultaten gaan de verschillen tussen de diverse akkerbouwgebieden van Nederland schuil. Zo zijn de pieken en de dalen het grootst in het Centraal Kleigebied en zijn de schommelingen in de Veenkolonien en het Noordelijk Zandgebied veel geringer. Het netto bedrijfsresultaat schommelde in de Veenkolonien en het Noordelijk Zandgebied in de periode 1987/88 tot 1999/00 tussen – € 11.000 en – € 33.000. Tussen de 82 en 92% van de kosten werden in die jaren gedekt door de opbrengsten.

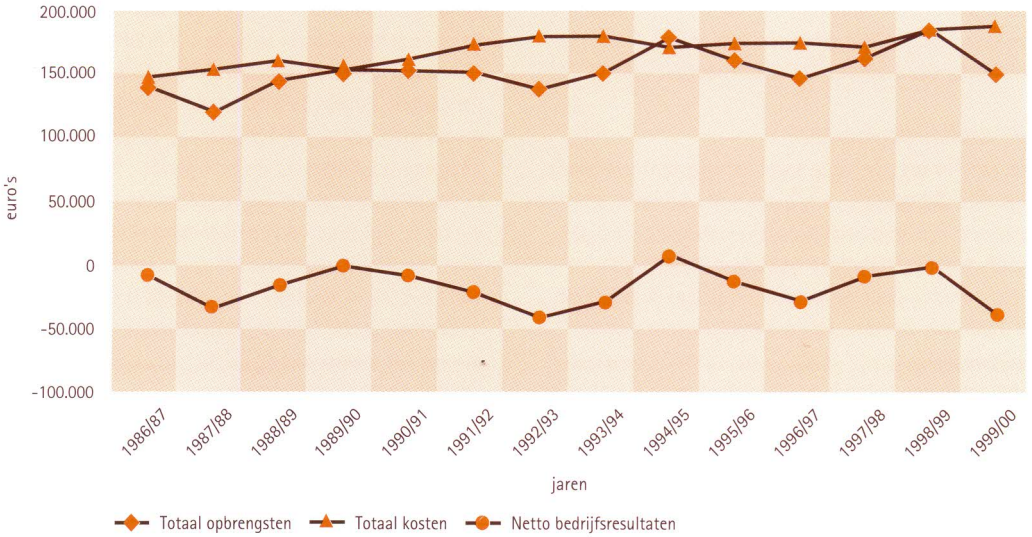
In het Centraal Kleigebied schommelde het netto bedrijfsresultaat in de genoemde periode tussen + € 28.000 en – € 60.000. In het slechtste jaar werden slechts 75% van de kosten gedekt door opbrengsten. In het beste jaar bedroeg de kostendekking 115%, met andere woorden de opbrengsten waren in dat jaar 15% hoger dan de kosten.

De arbeidsopbrengst per ondernemer

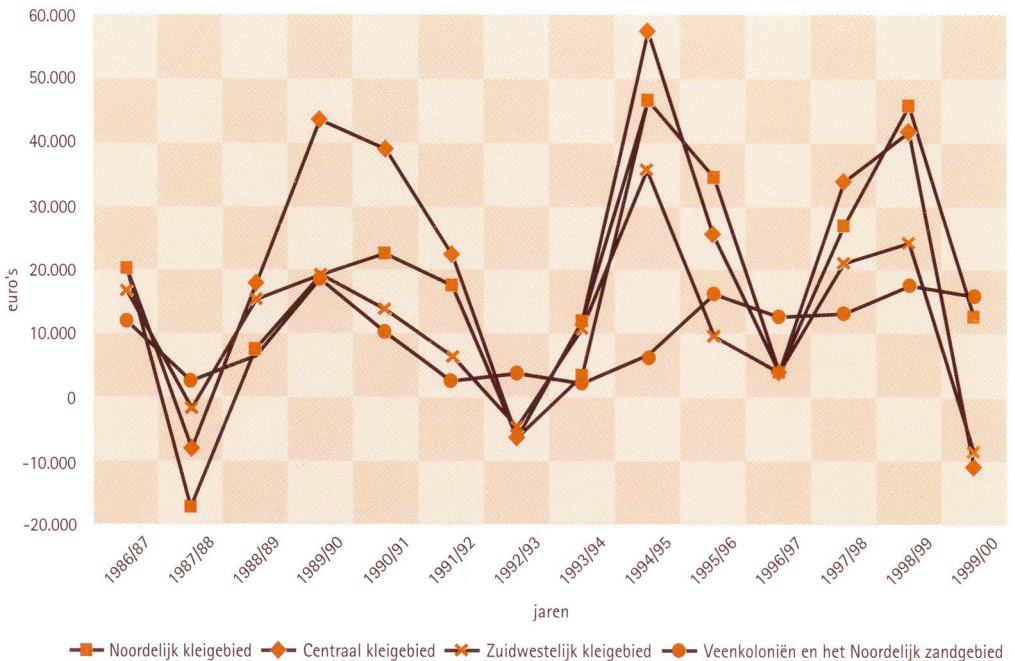
Een ander kengetal voor de inkomenssituatie van akkerbouwers is de arbeidsopbrengst per ondernemer. Kijkend naar de arbeidsopbrengst van de Nederlandse akkerbouwers in de afgelopen 14 jaar, vallen meteen de grote schommelingen op. Relatief gunstige getallen zien we in 1989/90, in 1994/95 en in 1998/99. De grafiek toont dieptepunten in het jaar 1987/88, in 1992/93, 1996/97 en 1999/00.

Ook hier zien we grote verschillen tussen de gebieden.

Netto-bedrijfsresultaat, opbrengsten en kosten akkerbouwbedrijven (pb) 1986/87 tot 1999/00 (in euro's)
Bron: LEI Binternet tabellen; februari 2002

Ontwikkeling arbeidsopbrengst (pb, pachtbasis) per ondernemer 1986/87 tot 1999/00 (in euro's)
Bron: LEI Binternet tabellen; februari 2002

Het meest stabiel is de arbeidsopbrengst in de Veenkoloniën en het Noordelijk Zandgebied. De arbeidsopbrengsten in het Centraal Kleigebied en het Noordelijk Kleigebied zijn veel instabieler (variatie van € 57.300 tot – € 16.800).

De saldo's per hectare

De grafiek met de saldo's per hectare laat overduidelijk zien dat granen en graszaad de bodem in de markt vormen. Alle andere (hoofd)gewassen brengen per saldo meer op dan deze gewassen. De saldo's schommelen door de jaren heen tussen € 1.000 en € 1.200 per hectare. Het graansaldo vertoont de laatste vijf jaar een duidelijk neergaande tendens. Het saldo van zetmeelaardappelen ligt doorgaans iets boven dat van graan en graszaad.

De saldo's van pootaardappelen, consumptieaardappelen en uien liggen niet alleen duidelijk boven de drie eerder genoemde gewassen maar schommelen ook veel sterker. De hoogte- en de dieptepunten van de saldo's van poot- en consumptieaardappelen en uien vallen vrijwel altijd in hetzelfde jaar.

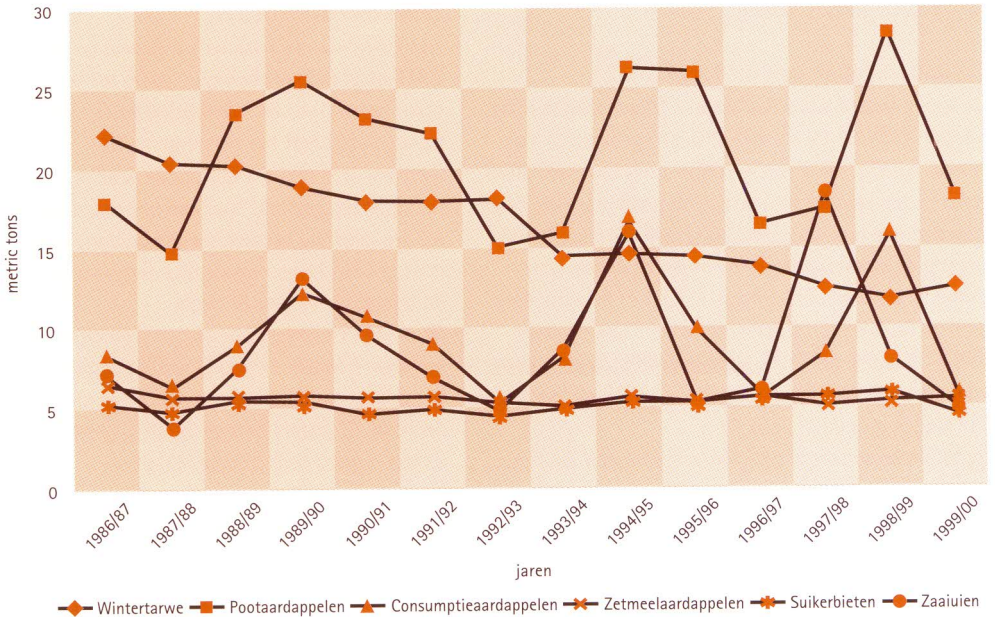
De ontwikkeling van de opbrengstprijzen

De opbrengstprijzen vertonen, zeker als rekening wordt gehouden met de geldontwaarding, een dalende tendens in de periode 1986/87 tot 1999/00. Aanzienlijke verschillen zijn zichtbaar tussen de producten. Zo zijn de prijzen van suikerbieten en zetmeelaardappelen, zonder rekening te houden met de geldontwaarding, over de hele periode gezien stabiel te noemen. Een duidelijke neerwaartse tendens zien we bij de opbrengstprijzen van wintertarwe. De telersprijs van dit EU-marktordeningsgewas daalde gestaag van ca. € 22 in 1986/87 naar slechts € 12/13 eind negentiger jaren. Deze negatieve prijslijn is een direct gevolg van het gevoerde EU-beleid in die periode. Zie ook het volgende hoofdstuk.

De opbrengstprijzen van consumptieaardappelen, pootaardappelen en zaaiuien zijn nogal wispelturig met duidelijke pieken en dalen. Tekenend is dat in het jaar 1989/90 deze producten alledrie een hoge opbrengstprijs realiseren. Hetzelfde is het geval in 1994/95 en 1998/99. Uit de grafiek valt af te leiden dat de dalen langer zijn dan de pieken.

Ontwikkeling opbrengstprijzen van enkele akkerbouwgewassen 1986/87 tot 1999/00 (in euro's per 100 kg)
Bron: LEI Binternet tabellen; februari 2002

Ontwikkeling kosten per akkerbouwbedrijf (pb, pachtbasis) 1986/87 tot 1999/00 (in euro's)
Bron: LEI Binternet tabellen; februari 2002

